herpy

VARANER

Papuavaran

Varanus salvadorii

Varanus salvadorii er en op til omkring 250 cm lang, træboende varan fra New Guineas regnskove med en hale, der er mindst dobbelt så lang som hoved og krop, og et pladsbehov på størrelse med et rum.

Familie: Varanidae Engelsk: Crocodile Monitor Udgivet 15. november 2026

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**150-250 cm** total længde inkl. hale
Vægt	**2.500-6.000 g**
Levetid	**15-25 år**
Aktiv	**Dag**
Levevis	**Træboende**
Biotop	**Regnskov**
Sværhedsgrad	**Ekspert**

PASNING

Min. terrarie	**300 × 150 × 200 cm** L × B × H til 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**28-32 °C**
Hotspot	**35-40 °C**
Temperatur, nat	**24-26 °C**
Luftfugtighed	**70-90 %**
Vand	**Vanddel** dybde 30-50 cm
UVB	**Nødvendig** Ferguson-zone 2
Kost	**Insekter og hvirveldyr**
Holdes	**Enkeltvis eller parvis**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Kønsmoden	**24-60 mdr.**
Kuldstørrelse	**4-12 æg**
Kuld pr. år	**1-2**
Inkubation	**155-251 dage** ved 28-30,5 °C

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Appendiks II**
EU-bilag	**Bilag B**
IUCN	**Ikke truet (LC)**

Arten må ikke holdes af private i Danmark: den står i bilag 1 til bekendtgørelse nr. 1261 af 17.11.2015 om forbud mod hold af særlige dyr (bekendtgørelsen staver navnet "salvadoiri"). Der er ingen tilladelsesordning for nye dyr; undtaget er godkendte zoologiske anlæg og anmeldte cirkus. Dyrehandlere må heller ikke holde eller sælge arten (bekendtgørelse nr. 686 af 31.5.2023). Derudover står arten på CITES liste II og i bilag B i EU's forordning om handel med vilde dyr, så køb og salg kræver dokumentation for lovlig oprindelse (CITES-papirer eller EU-dokumenter).

Om arten

V. salvadorii er eneste art i underslægten *Papusaurus* og en af de længste varaner, der findes. Dyr i fangenskab bliver sjældent over 250 cm (snude-kloak-længde 75-85 cm), og det længste museumseksemplar måler 255 cm; angivelser på over 4 m er aldrig blevet bekræftet. Hannerne er tydeligt længere og tungere end hunnerne. En sund, voksen han på omkring 75 cm i snude-kloak-længde vejer 5-6 kg og en hun 2,5-3 kg; langt tungere dyr er som regel for fede. Halen udgør det meste af længden: den er mindst dobbelt så lang som hoved og krop, tynd som en pisk, forholdsvis lav og kun svagt sammentrykt fra siderne. Kroppen er slank og let i forhold til fx *V. komodoensis*. Snuden er butt og tydeligt hvælvet, og tænderne er lange, savtakkede og let krumme. Dyret er sort til mørkt olivengrønt på ryggen med gule pletter i tværgående rækker, og ungerne er tydeligere tegnet end de voksne. Der sidder hudfolder på siderne af struben, og kløerne er kraftige og krumme.

Arten blev beskrevet i 1878 fra et dyr indsamlet ved Dorei i det nordvestlige New Guinea. Den er en af de mindst kendte varaner, især i naturen. Den lange hale holdes rullet sammen, og dens form tyder på, at den bruges som gribehale i træerne frem for som ror i vand.

Arten hører til de mest krævende krybdyr overhovedet. Et voksent dyr har brug for et anlæg, der i praksis er et rum eller et væksthus med stor højde, mange kilo hvirveldyr som foder hvert år, temperatur-, lys- og fugtstyring i stor skala og en passer, der kan håndtere et nervøst dyr med kraftige bid og kløer. Arten kan blive godt 25 år, men mange dør langt yngre, især af æglægningsbesvær, urinsyregigt og bid fra artsfæller.

Udbredelse og levested

Varanus salvadorii findes kun på New Guinea og den lille ø Salawati ud for øens vestspids: i den indonesiske del (Papua) og i Papua Ny Guinea. Typelokaliteten er Dorei, i dag Manokwari, i nordvest. Arten er kendt fra lavlands- og bakkeskov langs det meste af kysten, men der er ingen sikre fund fra nordkysten øst for Sepik-flodens udløb. De fleste fund er gjort under 200 m, men vildtkameraer har fotograferet aktive dyr i 1.500 m i Torricelli-bjergene.

Udbredelsen er næsten ikke undersøgt i felten, og dyrene ses sjældent, så kortets fundpunkter er spredte. Fund uden for New Guinea på kortet stammer fra dyr i fangenskab eller fejlregistreringer.

> **Oprindelig udbredelse:** Indonesien og Papua Ny Guinea.

LEVESTED

Varanus salvadorii lever i uforstyrret, tropisk regnskov i lavlandet og bakkerne, i skov langs floder og i den åbne skov i det sydlige lavland. Den undgår ryddede områder og sekundærskov og forsvinder, hvor der jages tæt på bebyggelse. Arten er først og fremmest træboende og bevæger sig hurtigt og sikkert i kronerne, hvor den bruger den lange hale som modvægt og til at holde fast. Den er dagaktiv og svømmer godt. Voksne dyr ser ud til at have faste træer med hulheder højt oppe, og den hyppigst observerede føde i naturen er fugle.

Klimaet er varmt og fugtigt hele året, med over 3.000 mm regn, høj luftfugtighed og kun små udsving mellem årstiderne. Skoven er under pres fra skovning og plantager, og dyrene fanges til handel, for skindets skyld og som føde. Arten er opført som livskraftig på rødlisten, men bestandens størrelse og udvikling er ukendt. Fødevalg, redevalg og døgnrytme i naturen er dårligt kendt.

Læs mere: Luftfugtighed, sprøjtning og ventilation

Pasning

TERRARIET

Størrelsen er det første krav, der afgør, om arten kan holdes forsvarligt. Ét voksent dyr skal have mindst 300 × 150 × 200 cm (længde × bredde × højde), og en gruppe på en han og tre hunner mindst 550 × 250 × 300 cm. Langt større og højere anlæg er bedre: dyr i for små rum bliver fede og får hudafskrabninger og slidte kløer, og hvor klimaet tillader det, er udendørs anlæg eller væksthuse med adgang til træer at foretrække. Nyklækkede unger kan begynde i et lukket terrarie med omkring 2 m² gulvareal og 2 m i højden, men efter et halvt år skal de have langt mere plads.

Byg til voksenstørrelsen fra start, med solide vægge og lukkede, sikre låger. Arten er en udbryderkonge: glatte flader af glas eller stål på over 120 cm kan den ikke klatre op ad, men træ, beton og net bliver afsøgt for den mindste ujævnhed, og den kan slippe ud gennem en sprække på 5 cm. Net skal have masker, der er store nok til at klatre i, men så små, at hoved og ben ikke kommer igennem. Varmekilder og lamper skal sidde afskærmede, så dyret ikke kan ramme eller brænde sig på dem.

Indret med mange kraftige grene og stammer med blød bark i alle højder og hvilepladser højt oppe, fx sten eller hylder 150-200 cm over gulvet. Beton og andre ru flader slider på hud og kløer. Bunden skal være dyb og blød, så dyret tager fald fra højden uden skader: 50-100 cm kokosmuld eller en blanding af jord og blade, der holder på fugten og lader dyret grave og lægge æg. I et almindeligt terrarie ødelægger dyrene levende planter med det samme, så brug kunstige planter; kun i meget store anlæg klarer robuste planter sig. Et stort vandbassin på omkring 90 × 120 cm og 30-50 cm dybt hører med; nogle dyr svømmer dagligt i store bassiner, og vandet skiftes ofte. Skjul, fx hule træstammer og en kølig, fugtig hule, og afskærmning, så dyret kan komme ud af syne for mennesker og artsfæller, mindsker stress.

TEMPERATUR

Varanus salvadorii er tropisk og dagaktiv og har brug for en stor temperaturgradient fra omkring 26 °C i den kølige ende til solpladser på 35-40 °C. Baggrundstemperaturen holdes oftest på 28-32 °C og sænkes lidt om vinteren. Solpladsen opvarmes med kraftige lamper ovenfra, så den ligner en solstråle, og den skal være stor nok til, at hele dyret kan varme sig; arten soler sig helst højt oppe. Dyret skal have adgang til solpladsen i mindst 4 timer om dagen. Det er overfladetemperaturen på solpladsen, målt med et infrarødt termometer, der er afgørende, ikke luften.

Dyret skal altid kunne komme væk fra varmen til skygge, vand og en kølig, fugtig hule. Om natten passer 24-26 °C, som i tropisk regnskov; den præcise nattemperatur kendes ikke. Hold temperaturen stabil, og brug termostater med uafhængige sikkerhedsafbrydere, fordi store lamper og varmekabler ellers kan give brandfare eller overophedning. Kolde, fugtige perioder giver luftvejsproblemer.

Læs mere: Varme og temperatur

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Arten kræver høj luftfugtighed, 70-90 % hele tiden, og samtidig god ventilation, så bakterier og svamp ikke får fat. Tør hud og besvær med hudskiftet er tegn på for lav fugtighed, mens misfarvede, bløde pletter i huden tyder på for meget fugt og infektion. Et sundt dyr har blank hud og er færdigt med hudskiftet inden for en uge. Fugtigheden kan varieres med årstiden, fx fire til seks korte forstøvninger om dagen i en lang periode midt på året og to til tre resten af året.

I naturen drikker arten regnvand oppe i træerne, og mange dyr i fangenskab vil ikke drikke af skåle, vandfald eller bassiner. Kunstig regn med forstøvning eller sprinklere er derfor nødvendig for at holde dyret hydreret. Et stort vandbassin øger fugtigheden og bruges til at bade og svømme. Den dybe, fugtige bund giver arten mulighed for at grave og lægge æg.

LYS OG UVB

Arten er dagaktiv og soler sig i skovens øvre lag. Ufiltreret sollys er det bedste; indendørs bør taget slippe UV igennem, og der skal altid suppleres med kraftige lamper, der giver både UVB og varme. UVB er nødvendigt. Arten placeres i Ferguson-zone 2, men solpladsen skal give et UV-indeks på 4-6 i op til 4 timer om dagen, mens dyret samtidig kan søge skygge; vilde og udendørs holdte dyr undgår UV-indeks over 9. Mål UV-indekset med en UV-måler, især under kunstigt lys.

Hav en fast daglængde på omkring 12 timer lys og 12 timer mørke året rundt, styret af et timerur. Arten kan dog også yngle med en årstidsvariation fra 15 timers lys om sommeren til 9 timer om vinteren. Vær opmærksom på, at kraftige UV-lamper med glødetråd kan afgive meget varme tæt på dyret.

Læs mere: Lys og UVB

FODER

Varanus salvadorii er et rovdyr, og i naturen ser fugle ud til at være hovedføden, suppleret med små pattedyr, æg, insekter og firben. I fangenskab gives hele byttedyr: vagtler, kyllinger, rotter, mus og af og til fisk, krebs, kanin, and eller kalkun. Mindre byttedyr givet oftere er bedre end store måltider som hele kaniner og høns, der giver lange perioder med inaktivitet. Hele dyr dækker behovet for kalk og vitaminer bedre end kød. Æg kan graves ned som berigelse, men mange æg og kyllinger med blomme giver et fedt- og kolesterolrigt foder. Voksne dyr fodres typisk to gange om ugen og unge to til tre gange, og mængden øges i parringstiden. Foder, der skal hentes oppe på en stamme eller lokkes frem, giver motion.

Overfodring er artens største problem i fangenskab. Fedme og svage muskler hænger sammen med æglægningsbesvær, og et proteinrigt foder kombineret med for lidt vand giver urinsyregigt. Hold dyret slankt, vurder huldet jævnligt, og tilpas mængden. Kalk- og vitamintilskud bruges med forsigtighed og især til drægtige hunner og unger. Lange pincetter mindsker risikoen for bid ved fodringen.

Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Varanus salvadorii er typisk nervøs og sky og undgår kontakt med mennesker, og nogle dyr reagerer aggressivt. Hvert dyr har sin egen karakter. Ved daglig, rolig rutine og berigelse bliver mange dyr efterhånden trygge ved holderen og viser sjældent forsvarsadfærd, mens enkelte forbliver meget nervøse og irritable. Vildfangne dyr er særligt følsomme og har brug for steder, hvor de ikke kan ses.

Sikkerhed: Før et bid trykker dyret kroppen flad, ruller halen, puster struben op og hvæser højt. Bliver det trængt op i en krog, giver det et varselsbid, og selv det kan give alvorlige sår, der kræver lægebehandling. Biddet er også giftigt: det kan svie, bløde længe og hæve, fordi giften hæmmer blodets størkning. Kløerne er kraftige, og den lange hale kan slå som en pisk. Brug bidsikre handsker op over underarmen og lange pincetter, og del ikke rum med et aggressivt dyr. Fastholdelse er sidste udvej

og kræver to-tre personer: én til hoved og hals, én til krop og ben og én til halen. Targettræning og foder, der lokker dyret fra ét rum til et andet, gør det muligt at undgå håndtering; på den måde kan dyrene også vænnes til dyrlægeundersøgelser, fx blodprøver.

Som alle krybdyr kan arten bære salmonella. Vask hænder grundigt efter enhver kontakt med dyr, foder, terrarie og vand, og lad ikke børn eller gravide håndtere dyr og udstyr.

Socialt holdes arten enkeltvis eller i par. Hunner kan være aggressive mod både hanner og andre hunner, især omkring æglægning, og aggression er set i alle kønskombinationer. Alligevel kan par og små grupper leve sammen i årevis, fx en han og tre hunner i et meget stort terrarie. Afskærmning mellem hanner og hunner er nødvendig, fordi begge køn kan blive stressede af at se hinanden. Ved parring flyttes dyrene sammen i to til fire uger og skilles igen, og hunnen kan skade hannen alvorligt.

Læs mere: Karantæne og hygiejne Læs mere: Køb af dyr: opdræt, vildfang og transport

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Hunnerne bliver kønsmodne efter to til tre år, hannerne et til to år senere. Voksne hanner er tydeligt større og kraftigere end hunnerne med en bredere, mere kantet snude. Bulerne efter hemipenis er ikke tydelige nok til sikker kønsbestemmelse, og hunnens hemiclitoris forveksles let med hannens kønsorganer. Hos voksne hanner kan knoglerne i hemipenis ses på røntgen, men den sikreste metode er en DNA-test af en bloddråbe, som kan bruges på dyr i alle aldre. Avl bør kun ske i regi af zoologiske haver eller samlinger med plads til at holde dyrene adskilt.

PARRING

Arten yngler hele året i fangenskab, men på nordlige breddegrader ser dyrene ud til at foretrække foråret og efteråret. Parringen kan bl.a. falde i april-juni, juli-august og september-oktober, afhængigt af temperatur, fugtighed og dagslængde. Hanner og hunner holdes oftest adskilt og samles kun i to til fire uger, hvor dyrene lokkes ind i hinandens terrarie med foder for at undgå håndtering.

Dyrene genkender først partnerens køn, når de har undersøgt duften med tungen. Hannen nærmer sig med rykvise hovedbevægelser og konstant tungespil, og en villig hun lægger sig fladt ned, ofte med lukkede øjne. Hunner kan angribe hannen voldsomt, især efter æglægning, så hannen får bidsår ved halens rod og på bagbenene. Det er derfor nødvendigt at kunne skille dyrene med det samme. Arten kan muligvis formere sig ved jomfrufødsel, så en hun, der holdes alene, kan lægge levedygtige æg.

ÆGLÆGNING OG KULD

Kuldene er på 4-12 æg, og æggene vejer 40-80 g. En hun kan lægge to kuld på et år. De sidste to uger før æglægningen bliver hunnen mindre aktiv, soler sig meget og graver mange prøvehuller, hvor hun stikker snuden ned. Selve gravningen og æglægningen tager omkring tre timer. Æggene ligger typisk fra 20 til 50 cm under overfladen, og bagefter fylder hunnen hullet og skjuler reden, så den er svær at finde; hun bliver ofte i nærheden og vogter den. Nogle hunner graver slet ikke, men spreder æggene ud over bunden, og nogle hunner æder deres egne æg.

Arten er kræsen med redepladsen, så giv flere muligheder i trygge, afskærmede områder. En 120 cm høj beholder med en blanding af kokosmuld, spagnum, tørv og sand, som hunnen kan nå ad en gren, fungerer godt. Redesubstratet skal holdes ved 80-90 % fugtighed og være så dybt, at hun kan grave mindst 60 cm ned. Æglægningsbesvær er den hyppigste dødsårsag hos voksne hunner, og tilbageholdte æg er almindelige; også cyster på æggestokken kan være dødelige. Hold derfor øje med hunnen, og få hurtigt dyrlæge ved sløvhed eller manglende æglægning.

INKUBATION

Æggene tages ud og lægges i vermiculit blandet med vand i et forhold på omkring 1:1 efter vægt, gerne steriliseret og med filtreret vand. Inkubér ved 28-30,5 °C, helst 29-30 °C; 28,5 °C kan være for lidt, mens 29,5 °C giver unger. Det er en fordel at give hvert æg sin egen beholder, så dårlige æg ikke smitter de gode, og at veje beholderen hver anden uge og erstatte det vand, der er fordampet. Æg, der bliver mørke inden for de første to uger, er som regel ubefrugtede og kasseres.

Æggene klækker efter 155-251 dage, og jo højere temperatur, desto kortere tid. Rør ikke æggene undervejs: æg, der jævnligt tages op for at blive målt, kan dø, selv om ungerne er fuldt udviklede. Døde unger i fuldt udviklede æg forekommer også uden kendt årsag.

OPDRÆT AF UNGER

Ungerne er selvstændige fra klækningen og bør begynde at æde inden for 72 timer. De første måltider er ofte nyfødte mus, og derefter kan insekter som græshopper være hovedføden de første måneder med en nyfødt mus om ugen. To fodringer om dagen afvekslet med fastedage og masser af plads til at klatre giver aktive unger, og vægten kan fordobles på ti uger. Tvangsfodring frarådes; æder en unge ikke, så tjek klimaet, stress og parasitter. Selv nyklækkede unger kan have indvoldsparasitter, så få undersøgt den første afføring.

Unger af samme størrelse kan holdes sammen, men nogle bliver aggressive, og selv forligelige unger skilles ved fodring, fordi de skarpe tænder kan give alvorlige sår. De bider tidligt og kan gå efter handsker, så brug lange pincetter fra starten. Ungerne kan kendes fra hinanden på pletmønsteret, indtil de er store nok til en mikrochip.

Sundhed og typiske fejl

Varanus salvadorii er ikke let at holde sund, og mange dyr i fangenskab lever kort. De typiske problemer er:

- Æglægningsbesvær, den hyppigste dødsårsag hos hunner, ofte i forbindelse med fedme og svage muskler. Tilbageholdte æg og cyster på æggestokkene kræver som regel operation.
- Urinsyregigt, den hyppigste dødsårsag hos hanner, ved for proteinrig kost, overfodring og for lidt vand.
- Fedme ved for meget og for fed føde og for lidt bevægelse i et for lille anlæg.
- Aggression mellem dyr, i alle kønskombinationer, med bidsår der kræver dyrlæge.
- Parasitter: importerede dyr har ofte flåter og mange slags indvoldsorm og encellede parasitter.
- Hudsvamp og andre smitsomme sygdomme, der kan spredes fra andre krybdyr i samlingen; brug særskilte redskaber og god hygiejne.
- Forbrændinger fra uafskærmede lamper og varmekilder, også fordi stressede dyr søger hen til lampen for at gemme sig.
- Luftvejsinfektioner ved kulde og forkert fugt, og hudproblemer ved for tørt eller for vådt klima.

Kun en meget lille del af de dyr, der handles, er opdrættede. Indonesien har en årlig fangstkvote til handel, så voksne dyr, der udbydes i Europa, kan have ukendt eller ulovlig oprindelse. Vildfangne dyr har ofte parasitter, er stressede og holder tit op med at æde. Få en afføringsprøve og et sundhedstjek hos en dyrlæge med erfaring i krybdyr ved køb. Søg dyrlæge straks, hvis dyret holder op med at æde, virker sløvt, har åben mund og hvæsende vejrtrækning eller har et bidsår.

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.